

Naukovopedagogichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport): zb. naukovykh prats – Scientific journal of the National Pedagogical M. P. Dragomanov University. Series No. 15. Scientific-pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport): coll. of scientific works / Za red. O. V. Tymoshenka. – Kyiv : Vydavnytstvo UDU imeni Mykhaila Dragomanova, 2023. – Vypusk 3 (161) 23. – S.108-113.

11. Leskiv I. Ya. Adaptatsiyni potentsial ta funktsionalni rezervy krovoobihu u studentiv z riznym vydom ta obiemom rukhovoï aktyvnosti [Adaptation potential and functional reserves of blood circulation in students with different types and volumes of motor activity] / I. Ya. Leskiv, Z. I. Korytko, O. O. Mysakovets // Eksperyment ta klin. fiziol. i biokhimiia. 2013. №3. – Experimental and clinical physiology and biochemistry. 2013. No. 3– S. 77-83.

12. Malikov M. V. Fiziolohiia fizychnykh vprav: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv [Physiology of physical exercises: Study guide for students of higher educational institutions]. – Zaporizhzhia: ZDU, 2003. – 112s.

13. Mykhailov V. V. Yntensyvnost y prodolzhytelnost ozdorovyitelnoho beha po pokazateliam yndeksa fizycheskoho sostoiannya studentov [Intensity and duration of a health run according to indicators of the physical condition index of students] / V. V. Mykhailov, Yu. S. Korostylova, V. V. Mykhailov // Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports, 2011, 11: 77-81.

14. Mykhaliuk E. L. Prymenenye probu Rufe dlia opredeleniya medytsynskoi hruppu shkolnykam: neopravdannue nadezhdu [The use of the Ruffier test to determine the medical group of schoolchildren: unjustified hopes] / E. L. Mykhaliuk // Visn. Chernihivskoho nats. ped. un-tu. Ser.: Pedagogichni nauky. Fizychnye vykhovannia ta sport. 2013. № 107 - Vinyk of the Chernihiv National pedagogical university Ser.: Pedagogical Sciences. Physical education and sports. 2013. No. 107, t. 2. S. 63-66.

15. Ministry of Health of Ukraine and Ministry of Education and Science of Ukraine 20.07.2009 No. 518/674 Regulation "On medical and pedagogical control of physical education of students in general educational institutions". 23 p.

16. Novykov E. V. Proba Rufe u shkolnykov: pervue rezultatu [Ruffier test in schoolchildren: first results] / E. V. Novykov, Ya. Y. Tkalych / Aktualni pytannia farmatsevtichnoi ta medychnoi nauky ta praktyky - Current issues of pharmaceutical and medical science and practice. – Zaporizhzhia : ZDMU, 2010. – №4. – S. 94-95.

17. Opanasyuk, F. G. Prevention of arterial hypertension by means of motor activity / F. G. Opanasyuk, D. O. Dzenzelyuk, T. V. Kurillo, O. S. Skoryy // academic. -method. manual. Zhytomyr: Publisher O. O. Yevenok - private entrepreneur O. O. Yevenok, 2018. - 300 p.

18. <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/>

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.10(170).17

УДК: 796.01/09 : 796.33

Дулібський А.В.,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри футболу
Львівський державний університет фізичної культури
імені І. Боберського, м. Львів

СПОРТИВНИЙ ВІДБІР І СЕЛЕКЦІЯ ФУТБОЛІСТІВ У ДАНІЇ

Футбол у Данії є улюбленим національним видом спорту. Як стверджує офіційна сторінка Данського футбольного союзу (DBU), футбол як стратегія у Данії інтегрує та збагачує культуру данського народу незалежно від віку та етнічної приналежності [9]. За даними офіційних сторінок ФІФА та УЄФА [10, 11], Данія сьогодні є загальноєвропейським лідером за кількістю змагальних і навчально-тренувальних футбольних полів та малорозмірних майданчиків для ігор дітей у форматі "5 на 5".

У Данії налічується 1600 футбольних клубів різного рівня, національною асоціацією офіційно сертифіковані 50 академій футболу з повним штатом тренерсько-адміністративного складу. На курсах під егідою УЄФА DBU постійно навчає нових тренерів з метою, щоб географічне охоплення сертифікованих дитячо-юнацьких футбольних локацій було максимальним і жодній дитині не доводилося завчасно переїжджати в інші міста заради занять футболом.

Вивчення данського досвіду спортивного відбору та селекції молодих (елітних) та висококваліфікованих футболістів («Данська футбольна казка») видається достатньо інформативним інструментом пізнання в сучасних умовах розвитку європейського та світового футболу.

Ключові слова: відбір, реформа, клуби, збірна, Данія.

Dulibskyy Andriy. Selection of footballers in Denmark. Football is Denmark's favorite national sport. According to the official website of the Danish Football Association (DBU), football as a strategy in Denmark integrates and enriches the culture of the Danish people regardless of age and ethnicity [9]. According to the official pages of FIFA and UEFA [10, 11], Today, Denmark is the European leader in the number of competitive and training football fields and small playgrounds for children in the "5 on 5" format.

There are 1600 football clubs of various levels in Denmark, 50 football academies with a full staff of coaching and administrative staff are officially certified by the national association. At the courses under the auspices of UEFA, DBU constantly trains new coaches in order to ensure that the geographical coverage of certified children's and youth football locations is maximized and no child has to move to other cities in advance for the sake of football.

Danish football functionaries want to develop players to play both on and off the football field, and thus focus on both

professional football aspects and the individual and social skills of each child. The motto of Danish football specialists is: "We want to develop players who can think quickly, correctly and independently – both on and off the pitch."

The study of the Danish experience of sports selection and selection of young (elite) and highly qualified football players ("Danish Football Fairy Tale") seems to be a sufficiently informative tool of knowledge in the current conditions of development of European and world football.

Keywords: selection, reform, clubs, national team, Denmark.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. У 2006 році асоціація футболу Данії (DBU) започаткувала загальнонаціональну реформу з назвою "Дії та ставлення", яка передбачала зміну підходу до навчання гри у футбол з акцентом на техніку, швидкість мислення і прийняття ігрових рішень та ефективну гру "в пас" [9].

Одним з авторів реформи став нинішній головний тренер національної збірної команди Данії з футболу Каспер Юлманд, який працював у часи своєї клубної кар'єри з багатьма гравцями нинішнього складу національної збірної у різних професійних футбольних клубах. У 2002 році нинішньому головному тренеру збірної команди Данії Юлманду було 30 років. Чотири роками раніше він завершив кар'єру професійного гравця через дев'ять операцій на колінному суглобі та практично одразу став тренером. Але проблеми Юлманда залишилися: його рідний футбольний клуб "Люнгбю" збанкрутував, завершуючи сезон 2001/2002 років аматорським складом. Як підсумок, "Люнгбю" посів останнє місце у професійній лізі й на тлі фінансового краху був відправлений у четвертий напівпрофесійний дивізіон данського футболу.

Як би дивно це не звучало, але саме у такому гнітючому стані Юлманд запустив глибоку еволюцію данського футболу. На тренерських курсах за програмою УЄФА "PRO-диплом" у Данській футбольній асоціації Каспер Юлманд познайомився з Кельдом Бордінгардом, який на той момент був помічником головного тренера національної збірної команди Данії легендарного у минулому данського футболіста Мортена Ольсена.

Учасники тренерських курсів на заняттях обговорювали повільний занепад данського футболу і погодилися з тим, що необхідно розпочати масштабну дослідницьку роботу у сфері дитячо-юнацького та професійного футболу Данії. Початки дослідження базувалися на вивченні ігрових схем, які використовувалися командами данських дитячо-юнацьких футбольних академій, як, де і що саме вимагають тренери від своїх юних вихованців у навчально-тренувальному процесі та матчах. Окрім того, детально вивчалися аспекти функціонування системи взаємозв'язку дитячо-юнацького і професійного футболу в Англії, Бельгії, Іспанії, Італії, Німеччині, Нідерландах, Франції та інших розвинутих у галузі футболу країнах.

Для Юлманда такий науково обґрунтований підхід був звичним. Він одним з перших у Данії розпочав науково-дослідну роботу у галузі футболу і проводив тематичні відеозйомки навчально-тренувальних занять та матчів зі стаціонарних верхніх точок, встановлюючи відеокамеру на даху стадіону.

Майбутній головний тренер національної збірної команди Данії прагнув, щоб данські футболісти з дитинства не тільки класно "працювали" з м'ячем. Юлманд мріяв, щоб юні данці грали у футбол сміливо, безстрашно йшли вперед на ворота суперника, активно використовуючи елементи комбінаційного футболу із задіяванням коротких і середніх (згідно просторових показників), точних та зручних для партнера і незрозумілих для суперника за ігровою сутністю передач м'яча.

Тренери старої "олдскульної" школи стверджували, що це не данський менталітет - вони відстоювали так звану "англо-скандинавську" модель – з навісними та прострільними передачами м'яча, силовим і атлетичним футболом. Немає ніякої "атлетично-фізичноспрямованої" данської ДНК, наполягало молодше покоління, - особливо коли весь світовий футбол відходить від нескінченно бігового до "розумного" футболу, де акцент – на ігрові якості футболістів і високотехнічну та високоінтелектуальну гру з м'ячем і без м'яча. І виявилось, що це і є майбутнє світового футболу.

Вважаємо, що вивчення данського досвіду спортивного відбору та селекції юних (елітних) і висококваліфікованих футболістів ("Данської футбольної казки") видається достатньо інформативним знаряддям пізнання у сучасних умовах розвитку європейського та світового футболу. Даний інформаційно-методичний компонент надасть можливість підвищення якості побудови та організації селекційних та змагально-ігрових аспектів, що сприятиме зростанню конкурентоспроможності українських команд на міжнародній спортивній арені [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Данія має давню історію, яка пов'язана з вікінгами, казковими письменниками, королівською династією та потужною соціальною демократією. Тому підхід данських футбольних функціонерів щодо розвитку футболу у країні також має свої певні особливості. Дитячий, юнацький і професійний футбол Данії у сучасних умовах розвиваються достатньо успішно та динамічно. "Казка футбольної Данії" має значні переможні традиції, які розпочалися ще на початку XX століття, коли данська чоловіча збірна виборола дві срібні та одну бронзову медалі на іграх літніх Олімпіад. З того часу Данія досягла високих результатів на міжнародній арені, зокрема національна чоловіча збірна команда перемагала на чемпіонаті Європи 1992 року та Кубку Конфедерацій 1995 року.

Для підтримки і розвитку футболу в країні Данський футбольний союз ініціює та реалізовує низку заходів і програм, спрямованих на покращення умов загальної та спортивної, зокрема футбольної освіти, розвитку, виховання і спеціалізованого тренування юних данських футболістів. Одним з таких заходів є проект "DBU Talentudvikling", який був запущений у 2016 році і має на меті створити оптимальне середовище для розвитку талантів у всіх вікових категоріях. Проект передбачає співпрацю між DBU, клубами, школами і комунальними органами, а також впровадження нових методик навчання, виховання, тренування, удосконалення, тестування, розвитку і моніторингу навчально-тренувальної та змагальної гравців.

Дитячий футбол в Данії охоплює заняття дітей віком від 5 до 12 років, які грають у регламентованих змаганнях під егідою DBU. Основною метою дитячого футболу є надання можливостей для заняття спортом, розваги та позитивної соціалізації дитини. Дитячий футбол базується на принципах "три для всіх", розмаїтості, безпеці і задоволенні від отриманих ігрових емоцій. DBU також пропонує низку інших заходів для дитячого футболу, серед яких літні футбольні табори, щорічні

фестивалі футболу, школи футболу тощо.

Офіційний юнацький футбол в Данії охоплює гравців віком від 13 до 19 років, які грають у регламентованих змаганнях під егідою DBU [9]. Юнацький футбол має на меті сприяти розвитку футбольних навичок, фізичної підготовленості, психологічної стабільності та соціальної компетентності гравця. Юнацький футбол базується на принципах гри для всебічного розвитку, конкурентоздатності у житті та спорті, протистояння викликам і соціального визнання. DBU під своєю егідою також пропонує різноманітні турніри, семінари, вебінари, науково-практичні конференції, незалежні тренерські курси для тренерів і спеціалістів юнацького футболу.

Професійний футбол у Данії представлений Данською Суперлігою, яка є найвищим рівнем футбольної піраміди в країні. Суперліга була заснована у 1991 році і складається з 12 клубів, які змагаються за титул футбольного чемпіона Данії. Суперліга є однією з найсильніших професійних ліг у Скандинавії та Північній Європі, а також однією з найпопулярніших ліг з ігрових видів спорту серед глядачів. Данська Суперліга має високий рівень організації, інфраструктури, маркетингу та спонсорства. Клуби Суперліги також беруть участь у континентальних клубних змаганнях, серед яких Ліга чемпіонів УЄФА, Ліга Європи УЄФА та Ліга Конференцій УЄФА.

Зв'язок роботи з науковими темами. Роботу виконано у межах теми 2.21 "Удосконалення системи підготовки на сучасному етапі розвитку футболу" згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2016 - 2020 рр. (номер державної реєстрації 0116U001618), а також у межах теми "Удосконалення системи підготовки кваліфікованих спортсменів в ігрових видах спорту на різних етапах багаторічного удосконалення" згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2021 - 2025 рр. (номер державної реєстрації 0122U001576) [3 - 7]. Роль автора полягає у вивченні та аналізі особливостей відбору та селекції до клубних і національних збірних команд Данії з футболу.

Мета дослідження – визначити особливості організації, проведення, науково-методичного забезпечення та практичної реалізації процесу спортивного відбору і селекції у дитячо-юнацькому та професійному футболі Данії.

Досягнення мети роботи передбачало вирішення таких основних **завдань**:

1. Вивчити досвід організації, проведення, науково-методичного забезпечення та практичної реалізації процесу спортивного відбору та селекції у дитячо-юнацькому та професійному футболі Данії.
2. Проаналізувати науково-практичні та науково-методичні підходи спеціалістів футболу Данії щодо організації та проведення навчальних, навчально-тренувальних і змагальних форм спортивного відбору та селекції у різних вікових групах.
3. Визначити ймовірність використання позитивного досвіду і вибіркової трансляції данської системи організації та проведення продуманого процесу спортивного відбору і селекції у дитячо-юнацькому та професійному футболі в сучасних умовах розвитку футболу в Україні.

Методи дослідження:

1. Аналіз науково-методичних та науково-періодичних спеціалізованих літературних джерел, а також даних і матеріалів всесвітньої системи сполучених комп'ютерних мереж Інтернет.
2. Участь у тематичних семінарах Європейської Спілки футбольних асоціацій (УЄФА) (Лондон, Уікомб (Англія), 2006 р., Лісабон (Португалія), 2008 р., Мадрид (Іспанія), 2010 р.) та он-лайн конференції Асоціації футболу Данії (DBU) (2022 - 2023 рр.) з аналізом наданої інформації.
3. Аналіз та детальне опрацювання аудіо-, кіно- та відеоматеріалів матчів у розиграшах європейських кубкових турнірів (Ліги чемпіонів УЄФА, Ліги Європи УЄФА, Ліги Конференцій УЄФА).

Виклад основного матеріалу дослідження. Данська футбольна асоціація (DBU) є найбільшою спортивно-громадською організацією в країні, яка об'єднує понад 1600 клубів та 350 тисяч гравців. DBU забезпечує розвиток футболу на всіх рівнях, включаючи тренерську освіту, суддівство, медичну допомогу, антидопінговий контроль та соціальну відповідальність.

Спільно з ученими з різних галузей (медиками, програмістами, фізіологами, психологами, фізіотерапевтами) асоціацією футболу Данії (DBU) було розроблено програмний документ "Новий шлях". Зараз це - класика у розвитку данського футболу. На основі цього документу Данським футбольним союзом у 2006 році була розпочата реформа дитячо-юнацького футболу з назвою "Дії та ставлення" [9].

DBU Talent Development - це програма, яка спрямована на виявлення, розвиток та пошук найкращих молодих футболістів Данії. Програма пропонує навчально-тренувальні заняття, спаринги, зворотній зв'язок та підтримку гравцям вікової групи U13 - U15, як хлопцям, так і дівчатам. DBU Talent Development тісно співпрацює з клубами та національними збірними, щоб створити оптимальні умови для виступу та потенціалу талантів.

З того часу Данський футбольний союз пропагує нові якісні ініціативи, щоб футбол ставав постійною і невід'ємною частиною повсякденного життя значної кількості данців. Якість послуг у галузі футболу в Данії підвищує рівень залучення дітей та молоді та призводить до того, що національна асоціація футболу налічує 150 000 членів віком від 3 до 13 років, у тому числі 116 000 хлопчиків та 34 000 дівчат, 80 000 членів у віці 13-18 років, у тому числі 60 000 хлопчиків і 20 000 дівчаток. Загалом членство Данського футбольного союзу збільшується до 372 000 учасників і любителів гри в футбол.

Саме з тих часів футбольна Данія почала грати на нестандартних полях, без нараховування очок і турнірних таблиць у змаганнях дітей до 14-річного віку, заборонила дитячі трансфери і подарувала країні розуміння до підходу "Головне у грі – це задоволення від гри". Реформа дитячого футболу вийшла багатоланковою, тому аналіз змін варто розділити на дві частини, так, як і у назві – "Дії та ставлення" (психологічний ефект і філософія).

Данські діти до 14-річного віку перестали грати у футбол на повнорозмірних полях у форматі "11 на 11". У кожному віці – відповідний майданчик, відповідний м'яч (чим менша дитина, тим менший і легший м'яч) і свій формат гри:

- від 5 до 7 років включно – гра "3 на 3" на невеликих полях розміром 13 на 21 м;
- від 8 до 10 років включно – гра "5 на 5" на полях розміром 30 на 40 м;
- від 11 до 13 років включно – гра "8 на 8" юних футболістів на половині поля (52,5 на 68 м);

- від 14 років – гра "11 на 11" гравців на повнорозмірному футбольному полі (68 на 105 м) [8, 9].

У Данії стало аксіомою розуміння методичного принципу, що для того, щоб у дітей, які займаються футболом, розвивалась ігрова техніка, їм потрібно якомога частіше торкатися м'яча в ігрових умовах у взаємодії з партнерами та протидії суперників. Малорозмірні ігрові майданчики дозволяють це зробити в рази краще, аніж велике повнорозмірне футбольне поле, де м'яч потрапляє до дітей не так часто, як це потрібно для розвитку техніко-ігрових можливостей. Кожен з гравців отримує ігровий час і не прив'язаний до жодного амплуа, тому багато разів "зустрічається" з м'ячем, грає у своє задоволення і пробує у процесі гри без обмежень вирішувати різноманітні ігрові завдання. Крім того, 7-річній дитині набагато простіше вчитися грати у футбол на майданчику, розміри якого становлять 13 на 21 метр. До тривалих і довгих забігів організм дитини ще абсолютно не готовий. Саме такий підхід було обрано національною футбольною асоціацією Данії (DBU) за основу методики спеціалізованого навчання гри у данських умовах удосконалення та розвитку юного футболіста.

Данці відмовилися рахувати забиті м'ячі у матчах дитячих команд у всіх вікових групах до 13-річного віку. Данський футбольний союз заборонив будь-які турнірні таблиці дитячих змагань. Логіка такого рішення була простою і зрозумілою. Якщо у кожному матчі на тренерів дитячих команд тисне відповідальність за результат (раніше можна було вибути з дитячого дивізіону, були бонуси за результати і так далі), то тренери вибирають прості короткотермінові рішення - які приведуть до перемоги вже сьогодні, але, швидше за все, не дозволять їм розвинути найкращі ігрові якості у кожному гравцеві. Більше того, тренер з великою ймовірністю буде постійно награвати незмінний найсильніший, на його думку, склад, позбавляючи інших гравців, які не потраплятимуть до основного складу, шансів на спортивний ріст і професійний розвиток.

Якщо результат гри психологічно тисне на дітей, вони, у свою чергу, бояться помилятися, виявляють скутість у прийнятті рішень та ігрових діях і шукають максимальну простоту. При такому підході у діях дітей на футбольному полі немає ігрової свободи і футбольної творчості. "Відсутність фіксації результатів матчів дозволило маленьким данцям активніше експериментувати і сміливо грати у футбол, а батьки перестали психологічно тиснути на своїх дітей і тренерів команд", - писав тренерський журнал ФІФА, аналізуючи реформи у данському футболі.

Діти апріорі завжди грають на перемогу у будь-якому випадку. Дітям для цього абсолютно не потрібні ані табло, ані турнірна таблиця. Результати матчів і турнірні таблиці були самоціллю для тренерів і батьків, а треба, щоб у дитячому футболі матчі проводилися для дітей, а не для дорослих. Забиті м'ячі та очки, звичайно, фіксуються – але виключно для функціонерів і менеджерів Данського футбольного союзу (DBU), причому ці дані ніде не опубліковуються.

Для дітей віком до 12 років замість офіційних річних турнірів проводяться веселі фестивалі, де кожна команда грає 3 - 4 коротких матчі за день і всі гравці, без виключення, беруть участь у цих іграх. Якщо команда помітно поступається і пропускає занадто багато м'ячів, цій команді дозволяється випустити додаткового гравця, щоб урівноважити ігровий баланс і підірвати силу команд на ігровому майданчику.

Короткі принципи відмови від фіксації результатів матчів у дитячому футболі та ведення турнірних таблиць офіційно зафіксовані на сайті DBU:

1. У дитячому футболі повинно бути здорове психологічне середовище, а воно, як правило, несумісне з турнірними результатами;
2. Діти не розвиваються оптимально, якщо на них тиснуть психологічно тренери і батьки;
3. Гравцям, які відстають у фізично розвитку у порівнянні зі своїми партнерами-однолітками з команди, ігровий час також потрібен;
4. Першочерговість командного результату у дитячому футболі загрожує неправильним акцентом на досягнення перемог у матчах дитячих команд будь-якою ціною.
5. Найважливішим і першочерговим аспектом розвитку юного футболіста має бути удосконалення індивідуальної техніки та ігрового мислення.

Футбольний союз Данії при цьому надає покликання на дослідження мотивації понад 10 000 дітей, які займаються футболом протягом від 3 до 7 років. Дослідження було проведено у США та Європі з дітьми віком від 8 до 13 років. Результати дослідження продемонстрували топ-5 мотивацій для хлопчиків:

1. Спорт – це гарна розвага.
2. Хочу навчитися грати краще.
3. Змагатися – це цікаво.
4. Хочу робити те, що у мене добре виходить.
5. Просто хочу бути здоровим.

Діти грають у футбол, щоб весело провести час, гарно провести час з друзями і, найголовніше, мати можливість розвиватися. Якщо витягнути дітей зі звичного середовища, можна виконати певну професійну мету, але позбавити їх веселощів і широкого кола спілкування, адже немає гарантії, що всі вони дійдуть до професійної кар'єри футболіста. Тому функціонери Данського футбольного союзу вважають, що діти повинні вчитися грати у футбол недалеко від дому, поки їх перспективи не стануть зовсім очевидними.

Всі провідні данські футбольні топ-клуби підписують партнерські угоди з десятками провінційних футбольних шкіл. Таким чином вони відстежують більшість талановитих хлопців і дівчат, консультують тренерів, які працюють у малих школах. DBU допомагає клубам шукати і професійно готувати методистів і скаутів, оскільки зацікавлена у розвитку юних «зірок» і «зірочок» на місцях. Підготовлені професійні фахівці залишаються працювати у своїх школах і отримують методичну та фінансову підтримку від національної асоціації футболу.

Якщо футбольний трансфер обдарованої дитини все ж оформлений до моменту, коли хлопчику або дівчинці виповнилося 13 років, то від місця, де мешкає гравець, до навчально-тренувального футбольного поля повинна бути відстань, шлях до якої займе не більше 30 хвилин поїздки автомобілем. Футбольний клуб повинен при цьому скласти детальний план розвитку хлопця чи дівчини, як мінімум, на два роки вперед (в основному, це пункти над чим буде працювати

тренер, як клуб при організації навчально-тренувального процесу буде забезпечувати транспортом для доїзду на заняття, вирішувати нагальні побутові проблеми тощо).

Через півроку батьки і представники клубів, які беруть участь у трансфері, оцінюють перспективи і ефективність футбольного переходу дитини. Жодна рішення щодо подальшої футбольної долі дитини не може бути прийняте без присутності батьків. Відсутність батьків на таких доленосних для дитини зустрічах заборонена чинним законодавством Данії.

У 2019 році ліцензування футбольних клубів і академій футболу частково змінилося. Було внесено певні корективи в оцінку професійної діяльності колективу академії футболу. На початках вимогам реформувння відповідали 12 футбольних клубів. На даний час кількість футбольних клубів, які виконали умови ліцензування у повному обсязі, становить 50. Якщо на першому етапі реформ данці просто намагалися змінювати філософію футбольних клубів, то після введення ліцензування клуби побачили у цьому прикладний сенс. Зараз розвиток молоді є спільною бізнес-стратегією федерації та клубів. Це спільна партнерська робота.

Ліцензування футбольних клубів і академій футболу проводиться згідно зрозумілих і прозорих методичних підходів. Спочатку окремо оцінюються 7 параметрів, потім із цієї суми формується консолідований рейтинг професійних футбольних клубів всієї країни за таким принципом:

1. 10 % оцінки – це чітка та зрозуміла стратегія розвитку академії.
2. 18 % – структура академії та робота з підвищення кваліфікації кадрового потенціалу академії.
3. 18 % – плани розвитку та навчання команд академії.
4. 12 % – навчання гравців та індивідуальний розвиток технічних навичок.
5. 12 % – ефективне проведення елементів рекрутингу та скаутингу.
6. 10 % – наявність необхідної футбольної інфраструктури.
7. 20 % – ефективність роботи тренерського штабу (наявність гравців, які пройшли спеціалізоване навчання в академії, на професійному рівні в основних складах футбольних клубів професійних ліг).

Підсумковий рейтинг академій розміщується на сайті данської асоціації футболу після закінчення кожного сезону. Так, у сезоні 2020 - 2021 років лідирував футбольний клуб "Нордшелланд" (93,35 бали), другим йшов "Копенгаген" (90,73 бала), третім був "Мідтjylland" (88,66 бала). Така прозорість забезпечує постійний рух вперед, оскільки клуби бачать, що їм потрібно зробити, щоб піднятися вище і не поступитися високим місцем у достатньо жорсткій конкуренції. Розуміння сильних і слабких сторін допомагає футбольним клубам планувати майбутні інвестиції, зокрема і у розвиток дитячо-юнацького футболу.

Завдяки постійному спілкуванню та обміну досвідом Данія не обмежена однією тактичною системою гри всіх команд з футболу. У 2016 році бельгійські консультанти з компанії Double Pass порадили Данії на всіх рівнях у всіх футбольних школах прийняти ефективну для бельгійського футболу тактичну схему 1+4+3+3 і побудувати єдину національну систему застосування цієї ігрової концепції. В асоціації футболу Данії не повірили у такі перспективи. Данські тренери і спеціалісти футболу стверджували, що у футболі, як і у житті, кожен має свій шлях. Тому данська асоціація футболу після тривалих консультацій надає вимоги щодо проблем скаутингу, розвитку інфраструктури, удосконалення технічних навичок юних футболістів, а щодо впровадження і жорсткого застосування як єдино правильних ігрових тактичних схем 1+4+4+2, 1+4+3+3 чи 1+2+1+7 вважає недоцільними.

Тут виникає бажання подумати, що Данія – це футбольний рай. Але це не відповідає дійсності. І в футбольній Данії також є проблеми. Приміром, за шість років у період з 2013 до 2019 року кількість дітей у віці до 12 років у футбольних школах Данії зменшилася на 12 000 (з 142 478 до 130 113). DBU побачив у цьому довгострокову загрозу і терміново підкоригував стратегію молодіжного футболу з урахуванням нових реалій. У лютому 2021 року президент футбольної асоціації Данії Йеспер Меллер та його помічники представили програмну колонку з цього приводу у найбільшому данському щоденному виданні Jyllands-Posten.

Якщо коротко аналізувати даний програмний матеріал, то у ньому підкреслювалось, що завдяки реформі загальноосвітньої школи, проведеної у Данії у 2014 році, шкільні дні у данських дітей стали довшими. До того ж, за останнє десятиліття споживання інтернет-контенту радикально зросло серед данських дітей і підлітків. Все це призвело до того, що кардинально посилилася і конкуренція за час майбутніх зірок футболу. Данський футбол вже зробив дуже багато, щоб дітям, які займаються футболом, було весело і цікаво.

Але філософського зсуву буде недостатньо, стверджували автори програми, - необхідно, щоб кожен тренер в Данії максимально успішно не тільки працював над технікою хлопців, а й розумів ігрові психо-фізіологічні тонкощі, для того, щоб кожен юний футболіст у грі відчував себе легко і вільно. Тому найближчими обіцянками DBU є збільшення інвестицій у підготовку тренерів не нижче категорії С, підвищення доступності базової освіти категорії D, тісна співпраця із загальноосвітніми школами та виховання нового покоління координаторів та організаторів процесу спортивного відбору юних футболістів у Данії.

Дитячий футбол в Данії повинен бути найкращим у світі, вважають керівники національної асоціації футболу. І мова не йде про трофеї чи забиті м'ячі - вони абсолютно нічого не означають на дитячому рівні. Мета данців – виховати здорових і щасливих дітей. І чим приємніше для них їх перебування в академії, тим міцнішим у майбутньому буде їх зв'язок із футболом. Як гравець, менеджер, тренер, арбітр, гравець-любитель, який ганяє м'яч з друзями, або вболівальник - зовсім неважливо.

Діти фізично, соціально та когнітивно зовсім не схожі на дорослих. Дітям потрібно дати певну свободу на заняттях, щоб ніхто не зміг погасити їх внутрішній драйв [2]. Діти повинні "вчитися навчатися", у них повинна розвиватися допитливість. Чи виявляться ці хлопчики гравцями національної збірної Данії – цього не може знати ніхто. Проте якщо вся система побудована правильно, то це ймовірно.

Данці хочуть розвивати гравців для гри як на футбольному полі, так і за його межами, і таким чином

зосереджуватися як на професійних футбольних аспектах, так і на індивідуальних та соціальних навичках кожної дитини. Девіз данських спеціалістів футболу: "Ми хочемо розвивати гравців, які можуть думати швидко, правильно і самостійно – як на футбольному полі, так і за його межами".

Саме тому DBU постійно удосконалює та оновлює програмний матеріал своєї діяльності у галузі дитячо-юнацького футболу. Одним із таких оновлень є програма "DBU Talent U13/U14/U15". Це програма тренувань для гравців, які оцінюються як потенційні футболісти юнацьких національних збірних команд Данії у своїй віковій групі. Заняття і тренінги використовуються для визначення та відповідності загального кадрового резерву в Данії. Гравці відбираються провідними тренерами та скаутами DBU у співпраці з клубом гравця. Гравці постійно оцінюються на основі їх продуктивності та потенціалу тренерами талантів DBU. Між тренуваннями DBU гравця перевіряють тренери талантів DBU та скаути DBU у матчах клубних команд на регіональному та національному рівнях. Зворотній зв'язок щодо виступів гравців надається через клубні контакти гравця.

Така концепція орієнтована як на керівництво клубів, так і на молодіжних тренерів. В основному, підлітковий футбол у Данії базується на тому, що клуби проходять перманентний процес розвитку, зосереджуючи свою увагу щодо молодіжного футболу як на стратегічному, так і на оперативному рівні. Це означає, що у концепції є різні рівні реалізації, де йдеться, насамперед, про розробку бачення молодіжного футболу в клубах, підтриманого низкою проектів розвитку в конкретній стратегії зростання всього данського футболу.

Висновки.

1. Дитячий, юнацький і професійний футбол в Данії знаходяться на високому рівні розвитку, тому що у цій скандинавській країні існує потужна підтримка спорту і, зокрема, футболу на державному рівні. Данія має одну з найкращих систем спортивної освіти у світі, яка базується на принципах демократичності, волонтерства і співпраці.

2. У Данії батьки несуть повну відповідальність за своїх дітей з моменту їх народження і до повноліття. Вони створюють умови для розвитку та навчання дитини, а також заохочують її до зайняття спортом. У Данії багато дитячих та юнацьких спортивних клубів, які пропонують для занять різноманітні види спорту, в тому числі, футбол. Батьки часто беруть участь в організації та проведенні навчально-тренувальних занять та змагань, а також у частковому або повному фінансуванні спортивного клубу.

3. Професійний футбол в Данії також має сильні позиції, завдяки успіхам національної збірної та клубних команд. Національна збірна Данії, як правило, вже тривалий час є одним із фаворитів відбіркових і фінальних частин чемпіонатів світу та чемпіонатів Європи з футболу. Футбольні клуби "Нордшелланд", "Копенгаген", "Мідтьюлланд" є постійними учасниками міжнародних змагань найвищого рівня у рамках розигравів європейських кубкових турнірів (Ліги чемпіонів УЄФА, Ліги Європи УЄФА, Ліги Конференцій УЄФА).

4. Певна вибіркова трансляція данської системи організації та проведення продуманого процесу спортивного відбору і селекції у дитячо-юнацькому та професійному футболі можлива щодо моделі функціонування й удосконалення діяльності академії футболу, дитячо-юнацьких футбольних шкіл і професійних футбольних клубів України.

Перспективи подальших досліджень полягають у науково-методичному пошуку розв'язання основних завдань щодо оптимізації та розвитку системи спортивного відбору та селекції у дитячо-юнацькому і професійному футболі України.

Література

1. Білов, С., & Тищенко, В. (2023). Український спорт – новий відлік. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (1(159)), 50-53. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.1\(159\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.1(159).13)
2. Бурла, А., Петренко, О., Бурла, О., & Босько, В. (2023). Психологічні аспекти діяльності спортивних тренерів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (5(164)), 47-50. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5\(164\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5(164).10)
3. Дулібський, А. (2020). Спортивний відбір у футболі як раціональна система педагогічного пошуку обдарованих людей у галузі спорту. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (8(128)), 54-60. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.8\(128\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.8(128).13)
4. Дулібський, А. (2021). Організація спортивного відбору в системі дитячо-юнацького і професійного футболу Англії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (6(137)), 60-65. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6\(137\).14](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6(137).14)
5. Дулібський, А. (2021). Спортивний відбір, селекція та ігрова орієнтація футболістів у Бельгії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (7(138)), 50-57. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.7\(138\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.7(138).10)
6. Дулібський, А. В., Когут, Ю. В., Мартиняк, Ю., & Строкун, М. Я. (2023). Спортивний відбір та селекція до клубних і національних збірних команд Німеччини у чотирирічних циклах підготовки до змагань. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (7(167)), 78-83. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7\(167\).15](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7(167).15)
7. Дулібський, А. (2023). Спортивний відбір, селекція та ігрова орієнтація футболістів у Нідерландах. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (9(169)), 50-56. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.9\(169\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.9(169).10)
8. Ніколаєнко, В. В., & Воробйов, М. І. (2023). Аспекти техніко-тактичної підготовки юних футболістів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (4(163)), 12-17. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.04\(163\).02](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.04(163).02)

9. Офіційний сайт асоціації футболу Данії. – Режим доступу: <https://www.dbu.dk/>

10. Офіційна сторінка Данського футбольного союзу на офіційному сайті ФІФА (англ.): <https://www.fifa.com/about-fifa/associations/DEN>

11. Офіційна сторінка Данського футбольного союзу на офіційному сайті УЄФА (англ.): <https://www.uefa.com/insideuefa/national-associations/DEN>

References

1. Bilov S., Tyshchenko V. Ukrainian sports – a new countdown. Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Issue 1(159), 50-53. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.1\(159\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.1(159).13)

2. Burla A., Petrenko O., Burla O., Bosko V. Psychological aspects of the coach's activity. Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports), (5(164), 47-50. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5\(164\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5(164).10)

3. Dulibskyy A. (2020). Sports selection in football as a rational system of a pedagogical search talented people in the sports industry. Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Issue 8 (128) 2020. DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2020.8(128).13

4. Dulibskyy A. (2021). Organization of sports selection in the system of children's and youth and professional football in England. Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports), (6(137), 60-65. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6\(137\).14](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6(137).14)

5. Dulibskyy A. (2021). Footballers' sports selection and game orientation in Belgium. Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports), (7(138), 50-57. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.7\(138\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.7(138).10)

6. Dulibskyy Andriy, Kohut Yuriy, Martynyak Yuriy, Strokun Mykhaylo. (2023). Selection for the club and national teams of Germany in four-year cycles of preparation for competitions. Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports), (7(167), 78-83. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7\(167\).15](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7(167).15)

7. Dulibskyy A. Selection and playing orientation of footballers in the Netherlands. Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports), (9(169), 50-56. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.9\(169\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.9(169).10)

8. Nikolaienko V. V. & Vorobiov M. I. Aspects of technical and tactical training of young football players. Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports), (4(163), 12-17. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.04\(163\).02](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.04(163).02)

9. Official site of the Football Association of Denmark. - Access mode: <https://www.dbu.dk/>

10. Official page of the Denmark Football Association on the FIFA official website (English). Access mode: <https://www.fifa.com/about-fifa/associations/DEN>

11. Official page of the Denmark Football Association on the UEFA official website (English). Access mode: <https://www.uefa.com/insideuefa/national-associations/DEN/>

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.10(170).18

*Зеніна І.В., кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри технологій оздоровлення і спорту факультету біомедичної інженерії
Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря
Сікорського»*

*Гаєрилова Н.М., старший викладач
кафедри технологій оздоровлення і спорту факультету біомедичної інженерії
Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря
Сікорського»*

*Іванюта Н.В., старший викладач
кафедри технологій оздоровлення і спорту факультету біомедичної інженерії
Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря
Сікорського»*

*Кузьменко Н.В., старший викладач
кафедри технологій оздоровлення і спорту факультету біомедичної інженерії
Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря
Сікорського» Київ, Україна*

СТАВЛЕННЯ ДО МОТИВАЦІЇ І ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВИХ ОСНОВ ЖИТТЯ В СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

У статті розкрито суть та зміст поняття «мотивація до здорового способу життя», окреслено необхідність та обґрунтовано основні фактори, чинники та підходи формування мотивації та ключової компетентності до ведення здорового способу життя. Розкриті механізми впливу на стан здоров'я та відсутність чи присутність здорової